

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

DOI Number: 10.58659/estad.1330539

Cilt: 6 Sayı: 3 Eylül 2023

ss. 653-664

Makalenin Geliş

Tarihi

20/07/2023

Makalenin

Kabul Tarihi

30/08/2023

Yayın Tarihi

30/09/2023

İBRAHİM EDHEM EFENDİ VE BAZI ŞİİRLERİ

Seyit YAVUZ¹

ÖZET

Türk edebiyatının en çok şair ve yazar yetiştirdiği dönemlerinden biri de 19. yüzyıldır. Bu dönemde hem daha önceki yüzyıllardan gelen birikim hem de Batı'dan alınan yeni tür ve şekillerde çok sayıda şiir kaleme alınmıştır. İbrahim Edhem de 19. yüzyılda yetişmiş şairlerden biridir. Tezkirelerde ve dönemin biyografik kaynaklarında hakkında herhangi bir bilgiye tesadüf edilemeyen şairin son dönem mecmualarında da ismine veya şiirlerine rastlanmamıştır. Şahsî kütüphanemizde yer alan ve şairin oğlu Mehmed Bahâeddin tarafından telif edilen mecmuadaki az sayıda şiirinden divan şiirinin son dönem temsilcilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Şairin mecmuada yer alan şiirlerini de oğlu kaydetmiştir. Mezkûr mecmuada oğlu Mehmed Bahâeddin'in kaleme aldığı manzum bir mektupta bulunan ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla şairin memleketi, o dönem Sivas sınırları içinde bulunan, bugün ise Giresun şehrine bağlı Karahisâr-1 Şarkî/Şebinkarahisar'dır.

Mecmuanın zahriyesindeki temellük kaydına göre İbrahim Edhem'in mesleği kâtipliktir. Eğitim için oğlu Mehmed Bahâeddin'i İstanbul'a gönderdiği anlaşılan babanın bu ayrılıktan dolayı derin hasret ve üzüntü çektiği de manzum mektuptan öğrenilmektedir. Bu çalışmada İbrahim Edhem ile ilgili mecmua vesilesiyle ulaşılan sınırlı bilgilere yer verilecektir. Ardından şairin mecmuada yer alan dört şiiri transkripsiyonlu bir şekilde Latin harflerine aktarılacaktır. Bu vesileyle biyografik

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eski Türk Edebiyatı ABD., seyit.yavuz@erzurum.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5797-5963.

kaynaklarda zikredilmemiş bir şairin şiirleri edebiyat tarihine kazandırılacak ve araştırmacıların istifadesine sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Divan şiiri, 19. yüzyıl, mecmua, İbrahim Edhem, Karahisâr-ı Şarkî.

İBRAHİM EDHEM EFENDİ AND HIS SOME POEMS

ABSTRACT

One of the periods when Turkish literature produced the most poets and writers was the 19th century. In this period, many poems were written in new genres and forms, both from the accumulation of works from previous centuries and from the West. İbrahim Edhem is one of the poets who grew up in the 19th century. As neither the poet's name nor any of his poems could not be found in the biographical sources of the period, they were also not found in the literature journals from the 20th century. From the few poems in the journals located in our personal library and published by the son of the poet, Mehmed Bahaeddin, it is understood that he is one of the last representatives of divan poetry. The poems of the poet in the journals were also recorded by his son. As it can be understood from a poetic letter in the aforementioned journal, the poet's hometown is Karahisar-ı Şarkî/Şebinkarahisar, which was within the borders of Sivas at that time and today is a town of Giresun.

According to the appropriation record found in the journal's postscript, İbrahim Edhem's profession was that of a clerk. It is understood from the poetic letter that the father, who seems to have sent his son Mehmed Bahaeddin to Istanbul for education, is deeply longing and saddened by this separation. In this study, limited information about İbrahim Edhem obtained through the journals will be included. Then, four poems of the poet in the journal will be translated into Latin letters with transcriptions. Thus, the poems of a poet who has not been mentioned in biographical sources will be brought to the history of literature and presented to the use of researchers.

Keywords: Divan poetry, 19th century, journal, İbrahim Edhem, Karahisar-ı Şarkî.

GİRİŞ

Klasik edebiyat araştırmacılarının son yıllarda üzerinde sıklıkla durduğu konulardan biri de mecmualardır. Mecmualar gerek edebiyat, tarih, coğrafya, tıp gibi pek çok bilim alanının ilgilendiği hususları barındırması gerekse umulmadık bilgileri muhtevî eserler olması sebebiyle birçok çalışmaya konu olmuştur/olmaktadır. Kelime anlamı itibariyle toplanmış, bir araya getirilmiş, cem edilmiş şeyler anlamına gelen mecmua, ıstılahî olarak bir veya birkaç kişinin kaleme aldığı; içinde edebî, dinî, tarihi, ilmî, coğrafi vb. türde manzum

veya mensur parçalar bulunan; Türk edebiyatı tarihinin *kırkambarı* şeklinde nitelendirilebilecek, Osmanlı şiirinin saklı kalmış hazineleridir. “Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiş mecmualar genel özellikleri ve muhtevaları dikkate alınarak *mecmûatü’l-eş’âr*, *mecmûa-i ed’iye*, *mecmûatü’l-münşeât* vb. şekillerde anılmıştır.”² Araştırmacıların bilhassa son yıllarda mecmua çalışmalarına ilgisi artmıştır. Mecmua çalışmaları arasında en çok dikkat çeken ve sayıca ön plana çıkanlar şiir mecmuaları olsa gerektir.

Şiir mecmuaları hem tezkire veya biyografik kaynaklar vasıtasıyla edebiyat tarihine girmemiş şairleri ve şiirleri hem de edebiyat tarihinde öne çıkmış meşhur şairlerin bilinmeyen, gün yüzü görmemiş şiirlerini veya bilinen şiirlerinin farklı şekillerini ortaya çıkarması bakımından dikkati haiz eserlerdir. “Aynı ve farklı yüzyıllarda yaşamış şairlere ait manzumeleri barındırma özelliğiyle birer seçki mahiyetindeki şiir mecmuaları, klâsik edebiyat, halk edebiyatı ve tekke edebiyatı mahsullerini bir arada bulundurmasıyla da ayrı bir önem arz etmektedir.”³ Kim tarafından telif, tertip veya istinsah edildiği genelde bilinmeyen şiir mecmualarının mündericatinde bulunan şairlerden veya bazı kayıtlardan ne zaman ve nerede kaleme alındığı sorularına yanıtlar aranmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi mecmualar üzerine yapılan araştırmaların sayısı her geçen gün artsa da henüz çalışılmayı bekleyen birçok mecmuanın bulunması, ileride daha çok yeni bilginin, adı duyulmamış şairlerin ve şiirlerin ortaya çıkmasına, tespit edilmesine vesile olacaktır.

Günümüze değin ortaya koyulan mecmua çalışmalarında ekseriyetle incelenen mecmuanın ilmî usullerle neşri ve hangi şekilde tayin, tespit ve tasnif edileceği hususları üzerinde durulmuştur. Şiir mecmualarında ise özellikle mecmuanın barındırdığı şair kadrosu ve şiirler, bu şiirlerin tür ve biçim özellikleri gibi konular açığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Mecmualar üzerine yapılan çalışma ve araştırmaların, mecmuaların nasıl ele alınacağı noktasında muayyen usul ve yöntemler oluşmasına zemin hazırladığını ifade etmek gerekir. Bu bağlamda M. Fatih Köksal’ın önderliğinde hazırlanan şiir mecmualarının sistematik tasnifi projesi (MESTAP) birçok araştırmacı için yol gösterici olmuştur. Ayrıca mecmualar üzerine 2011’de Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’nde “Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı”

² Mustafa İsmet Uzun, *Mecmua*, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 28, Ankara, 2003, s. 266.

³ Ozan Yılmaz, “Metin Tesisinde Şiir Mecmualarının Rolüne Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi-1*, 2008, s. 255.

başlığıyla düzenlenen sempozyum ve 2012’de bu sempozyumda sunulan bildirilerin aynı adla neşredildiği kitap, mecmualar söz konusu olduğunda birçok araştırmacı için ilk başvuru kaynaklarından biri hâline gelmiştir.⁴ Bunların dışında mecmua çalışmalarının daha sistemli, sıhhatli ve eksiksiz ilerleyebilmesi için biri yakın zamanda olmak üzere üç çalıştay düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi mecmualar üzerine yapılan çalışmalar özellikle son yirmi yılda dinamik bir şekilde devam etmiştir. Bu çalışmaların giderek artan bir hız ve sayıda olması, mecmuaların hâlâ yeni bilgilere, şairlere ve şiirlere kısacası açığa çıkmayı bekleyen birçok ögeye sahip olduğunu göstermektedir.

1. İbrahim Edhem Efendi

19. yüzyıl tezkirelerinde ve biyografik kaynaklarda hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamayan İbrahim Edhem Efendi, oğlunun kaleme aldığı mecmuadaki bilgilere göre Karahisâr-ı Şarkî’de doğmuş ve orada yaşamıştır. Elde bulunan bilgilerle doğum tarihi hakkında tahmin yürütmek zordur fakat mecmuadaki bazı kayıtlardan hangi zaman aralıklarında vefat ettiği tahmin edilmektedir. Oğlu Mehmed Bahâeddîn H. 1301’de telif ettiği mecmuada babasının bazı gazelleri için “peder-i merhûmun gazeli, peder-i merhûmundur” ifadelerini kullanmaktadır. Bu bilgi mecmuanın telif edildiği H. 1301 tarihinde İbrahim Edhem Efendi’nin hayatta olmadığını göstermektedir. Mecmuada yer alan ve Mehmed Bahâeddîn’in İstanbul’dan memleketi Karahisâr-ı Şarkî’ye manzum olarak yazdığı bir mektubun başlığında ise “Bin iki yüz toksan senesinde Dersâadet’de memleketimiz olan Karahisâr-ı Şarkî’de bulunan pederim efendi hazretlerine...” ifadeleri geçmektedir. Bu başlıktan mektubun yazıldığı H. 1290 tarihinde İbrahim Edhem Efendi’nin henüz hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiler İbrahim Edhem Efendi’nin H. 1290 ile H. 1301 tarihleri arasında vefat ettiğini düşündürmektedir.

Mecmuanın temellük kaydında İbrahim Edhem Efendi’nin tahrirat kâtibi ve müftizâde, hâfizzâde nisbeleriyle meşhur olduğu bilgisi yer almaktadır. Karahisâr-ı Şarkî’nin o dönem Sivas vilayetine bağlı bir kaza olduğu yukarıda zikredilmişti. Bu bilgiden hareket ederek dönemin Sivas salnâmelerine bakıldığında Karahisâr-ı Şarkî kazasında İbrahim Edhem ismini taşıyan kâtiplere rastlanmaktadır. Bu isimlerden birinin Mehmed Bahâeddîn’in de babası olan İbrahim Edhem Efendi olması muhtemeldir. Az sayıdaki şiirlerinde mahlasının *Edhem* olduğu da anlaşılmaktadır. Mehmed Bahâeddîn dışında başka evlatları olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte

⁴ İlgili kitap için Bk. Hatice Aynur, Müjgân Çakır vd. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012.

oğlunun yazdığı manzum mektubun son beytinde “Âl ü evlâdın mülâkî eyleye Allâh sana/Hâ’îl-i vuslat Bahâ’ya müşgal-i dünyâ peder” şeklindeki dua ifadeleri başka çocukları olabileceği düşüncesini akla getirmektedir.

Ayrıca oğlunu eğitim için İstanbul’a gönderen İbrahim Edhem’in bu durumdan ötürü evlat hasreti çekip üzüldüğü ve gözyaşı döktüğünü Mehmed Bahâeddîn’in “peder” redifli mezkûr mektubunda yer alan;

Muktezâ-yı âb u dâne atdı Mısır-ı gurbete

Terk-i hüzn it ağlama Ya’kûb-veş aslâ peder

mısralarından anlamak mümkündür. Oğlu Mehmed Bahâeddîn’in de babası gibi şair olduğu farklı türdeki şiirlerden anlaşılmaktadır.⁵ Bunun yanı sıra Mehmed Bahâeddîn’in mecmuada yer alan ve 1889 tarihinde yazıldığı anlaşılan “Der tebrîk ü Sitâyîş-i Ali Kemâlî Paşa” başlıklı şiirde geçen;

Pederim söyler idi vafını sâbıkda bana

Şimdi tatbîk idivirdim didiginde a’lâ

Pederim ile olan bunca hukûka karşı

Beni mesrûr ider elbet o vezîr-i dânâ

ifadeleri, İbrahim Edhem Efendi’nin devletin resmî kurumlarında birçok farklı görevde bulunan Ali Kemâlî Paşa⁶ ile hukûkunun olduğunu; Mehmed Bahâeddîn’in de bu hukûka binâen paşadan yardım ve ihsan beklediğini göstermektedir. İbrahim Edhem ile ilgili mecmuada yer alan bazı karînelerden elde edilen bilgiler yukarıda ifade edilenlerle sınırlıdır.

2. İbrahim Edhem Efendi’nin Şiirlerinin Konusu ve Üslûbu

Edhem mahlasıyla şiirler yazan İbrahim Edhem’in mecmuada yer alan dört şiiri de gazel nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Şiirlerden birinin 18. yüzyılın meşhur şairlerinden Enderunlu Vâsîf’in;

Mecbûr gönül yâre ne dirlerse disünler

Yâr açdı bana yâre ne dirlerse disünler⁷

⁵ Mecmuanın ayrıntılı tanıtımı ve Mehmed Bahâeddîn’in hayatı, şiirleri ve şairliğini ele alan bir çalışma yayına hazırlanmış olup yakın zamanda ilim âleminin istifadesine sunulacaktır.

⁶ Ali Kemâlî Paşa ile ilgili bilgi için bk. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemali-ali-kemali-pasa-erzurumlu> (Erişim: 12.07.2023)

⁷ Enderunlu Vâsîf, *Divân-ı Gülşen-i Efkar-ı Vâsîf-ı Enderunî*, 1869, s. 124.

matlı gazeline nazîre olduğu ifade edilebilir. İki şiirin de vezni, kafiyeleri ve konuları aynıdır. Şair, âşığın gönlünü kapam sevgilinin eza ve cefası sebebiyle içinde bulunduğu elemli hâli dile getirmektedir. İbrahim Edhem'in diğeri şiiri ise tasavvufî remizler taşımaktadır. Bir başka şiirde de yine âşığın sevgiliden ayrı geçirdiği günlerin hasreti ve hüznü anlatılmaktadır. Âşıkâne tarzdaki şiirler divan şiirinin alışlagelmiş konularını ele almaktadır. Bilindiği gibi divan şiirinde sevgili âşığa cevri ü cefa etmekte, acı çektirmektedir. Âşık her ne kadar bu durumdan muzdarip gibi görünüyorsa da sevgiliye bu anlamda muhatap olabilmek dahi onu mutlu etmektedir.

İbrahim Edhem'in az sayıdaki şiirlerinden üslûbuna dair kapsayıcı yorumlar yapmak oldukça iddialıdır. Ancak en azından elde bulunan dört gazelinden hareketle sâde, yalın ve anlaşılır bir dil kullandığını ifade etmek yerinde olacaktır. Ayrıca divan şiirinin bilinen benzetme ve hayâl dünyasına ait öğelerine az sayıdaki şiirlerinde rastlanıyor olması, divan şiiri geleneğini sürdürdüğünü göstermesi açısından önemlidir.

3. İbrahim Edhem Efendi'nin Mecmuada Yer Alan Şiirleri

İbrahim Edhem'in oğlu Mehmed Bahâeddîn'in mecmuaya kaydettiği dört gazeli bulunmaktadır. 19. yüzyılda derlendiği düşünülen bazı mecmualarda şairin başka şiirlerinin de olabileceğini düşünerek yaptığımız araştırmalarda ne yazık ki müspet sonuçlara ulaşamadık. İleride yapılacak çalışmaların şairin farklı şiirlerini ortaya çıkarması muhtemeldir. İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu tarafından telif edilen ve şahsî kütüphanemizde bulunan mecmudaki şiirler şunlardır:

1

[4a] Peder-i merhûmuñ gazeli

Fâilâtün fâilâtün fâilün

‘Âkil iseñ halka hall-i müşkil it

Şakla bu pendi başında püskül it

Turma hāmüş fikr-i ğamla dā'imā

Neş'e-i meyle zebānñ bülbül it

Ditre me bihüde sermāda varup

Reng-i meyden dü yañağñ gül gül it

Gelse bezme ol civān-ı şivekār
Çehresin gül saçlarını sünbül it
Edhemā derde devādır vaşl-ı yār
Būs idüp hāl-i siyāhın fülful it

2

Bu dağı

Mef'ülü mefâilü mefâilü feülün

Oldum saña dildāde ne dilerse disünler
Düşdüm yine feryāda ne dilerse disünler

Şirîn lebüñe 'āşık olup tağlara düşdüm
Döndüm ğam-ı Ferhād'a ne dilerse disünler

Dört yanımı aldı elemiñ leşkeri şaf şaf
Turma iriş imdāda ne dilerse disünler

Ağyār ile zevkiñ yitişür bāğçeler içre
Gel meclis-i dilşāda ne dilerse disünler

Rif'at gibi meyyālī-i vuşlat iseñ *Edhem*
Sırrıñ dime efrāda ne dilerse disünler

3

Bu dağı

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

Cihān meşhūn-ı hākdur hāricinde mülk ü cā yođdur

Hüviyyet sırrı zāhir ayrı ğayrı heyulā⁸ yoğdur

Eger ‘ārif iseñ tevḥid ile enfās hoş añla

Me’āl-i nefy ü işbāt Hū’ya muḥrec zāhirā yođdur

Ḥaḳīkat-bīn olan ehl-i başiret çeşmine rüşen

Hüve’l-illā hüve’l-Mevlā diger bir rü-nümā yoğdur

Vücūdı ‘ālemiñ bir emr-i mevhūmdur ḥaḳīkatde

Taşarruf dest-i kudret üzredür çün ü çerā yoğdur

Müzāhir üzre zāhir[dir] zāt-ı müstevi’l-‘uyūn

Maḥallinden nişāne semt-i qurba āşinā yoğdur

Bisāt-ı qurbı şorma *Edhemā* bilmez cihān ḥalkı

Delīl-i ‘aşqdan başqa vişāle reh-nümā yoğdur

4

[4b] Peder-i merḥūmuñdur

Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün

Gele teşbīhe vechiñ vechi yođ başsañ gülistāna

Seni meşşāta-ı kudretle tezyīn eylemiş şāna

Vücūdum bunda gönlüm semt-i cānāndan berü gelmez

Yanup yaqılmada leyl ü nehār mānend-i pervāne

⁸ Metinde “هولا” biçiminde yazılmıştır.

Sevād-ı kākülünden başıma sevdā yeli esdi

Periřān oldu hālim hayret içre mişl-i dīvāne

Hayāl-i ebrāvānıla vücūdım bir hilāl oldu

Amān rümmān-ı vaşlından irişdir cāna bir dāne

Gözümden dūr olaldan hayli demdir ol peri-peyker

řarāb-ı ‘aşk ile gezmekdeyim dünyāyı mestāne

Tetebbu‘ eyledim *Edhem* kitāb-ı ‘aşkı bir bir ben

Saņa emřāl cihāna gelmemiş hiç şüh-ı ferdāne

SONUÇ

şahsî kütüphanemizde yer alan ve Mehmed Bahāeddīn’in H. 1301 tarihinde telif ettiği mecmuada İbrahim Edhem Efendi’ye ait olan bazı şiirler, bu şiirlerin konuları ve transkripsiyonlu metinleri aktarılmıştır. Öncelikle İbrahim Edhem Efendi’ye ait, mecmuada yer alan küçük bilgi kırıntılarıyla şairin biyografisine dair bilgiler paylaşılmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde tezkire ve biyografik kaynaklarda şairin hayatına dair bilgilere veya farklı şiirlere rastlanmamıştır. Bu anlamda İbrahim Edhem Efendi ile ilgili sınırlı bilgiler ve az sayıdaki şiirler edebiyat araştırmacılarının istifadesine sunulmuştur.

Bu çalışma bir kez daha göstermiştir ki mecmualar üzerine yapılacak araştırma ve incelemeler hālā yeni ve taze bilgiler ortaya çıkarmaktadır. Mecmualar üzerine son dönemlerde yapılan çalışmaların artması da bunu açıkça kanıtlamaktadır. Çalışmanın son bölümüne İbrahim Edhem Efendi’nin mecmuada yer alan şiirlerinin görüntüleri de eklenmiştir.

KAYNAKÇA

AYDEMİR, Yaşar (2001). “şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”, *Bilig*, Sayı: 19, s.s. 147-155.

AYNUR, Hatice; ÇAKIR, Müjgân vd. (2012). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul: Turkuaz Yayınları.

Enderunlu Vâsıf (1869). *Divân-ı Gülşen-i Efkâr-ı Vâsıf-ı Enderûnî*, İBB Atatürk Kitaplığı, Demirbaş No.: HB_0767, 144 sayfa.

KÖKSAL, M. Fatih (2019). “Klasik Türk Edebiyatının Sıradışı Örneklerini Toplayan İlginç Bir Şiir Mecmuası: Mecnû'a-i Nevâdir”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi Academic Journal of Language and Literature*, Cilt: 3, Sayı: 4, s.s. 84-123.

KÜTÜK, Rifat (2014). “Kemâlî, Ali Kemâlî Paşa, Erzurumlu”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemali-ali-kemali-pasa-erzurumlu> (Erişim: 12.07.2023)

Mehmed Bahâeddîn, *Mecmua*, 120 vr.

REDHOUSE, Sir James (2011). *Turkish and English Lexicon New Edition*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Şemsettin Sami (2010). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

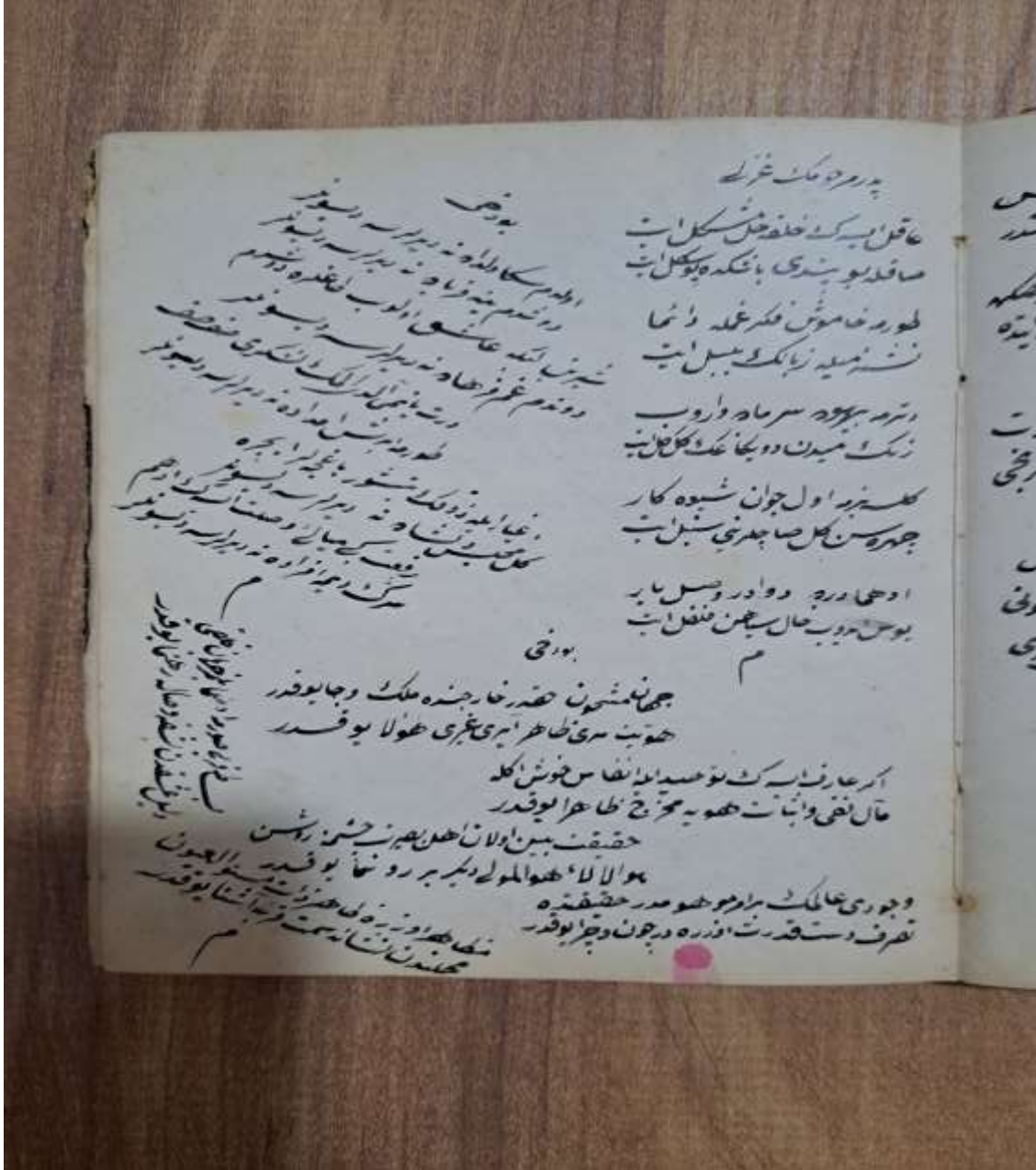
UZUN, Mustafa İsmet (2003). “*Mecmua*”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C: 28, s.s. 266.

YAVUZ, Seyit; ÇAKIR, Mustafa Sefa (2022). “Sivas Ziya Bey Yazma Eser Kütüphanesinde Yer Alan Bir Şiir Mecmûası Üzerine”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi The Journal of International Turkish Language & Literature Research*, Sayı: 9, s.s. 262-298.

YILMAZ, Ozan (2008). “Metin Tesisinde Şiir Mecmualarının Rolüne Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1, s.s. 255-280.

Ekler

Ek-1: İbrahim Edhem Efendi'nin Mecmuada Yer Alan Şiirleri

Ek-2: İbrahim Edhem Efendi'nin Mecmuada Yer Alan Son Şiiri

